

Duyu Bütünleme Terapisinde Çevresel Düzenleme ve Materyalin Önemi

Uzm. Fzt. Aymen BALIKÇI
Pediatrik Terapi Merkezi

Merkezi Sinir Sisteminin Gelişimini Etkileyen Faktörler

Olgun bir merkezi sinir sisteminin gelişimi hem genetik hem de çevresel faktörlerin çift yönlü etkileşimi ile gerçekleşir. Olgun bir beyinde bulunan sinaptik bağlantıların oluşması için, genetik bilgi tek başına yeterli değildir.

Duyusal sistemler tarafından alınan çevresel bilgiler çocukluk çağında merkezi sinir sisteminin gelişimini önemli derecede etkiler. Optimal beyin fonksiyonu için duyu girişi gereklidir. Gelişimin kritik periyotlarında yeterli/uygun duyu girişi olmazsa beyinde anormallikler ve davranışsal bozukluklar meydana gelir.

Gerekli duyu deneyimi sağlayabilecek zenginliğe sahip ortam, ve duyu motor keşfi sağlayacak imkanlardan yoksul olmanın, çocuk ve bebeklerde ciddi ve kalıcı zihinsel, sosyal ve duyu fonksiyon bozukluklarına neden olduğu çokça çalışılmış bir durumdur.

Fiziksel çevre bilinçli ve dikkatli bir şekilde düzenlenirse bireylerin deneyimlerine ve gelişimlerine önemli bir yön verebilir. İyi düzenlenmiş bir fiziksel çevre çocuğun kendi başına aktivite başlatmasını, kendine dikkat etmesini, başkaları ile daha iyi etkileşime geçmesini, daha iyi algısal ve motor becerileri destekler ve artırır.

Duyu Bütünleme

Bireyin kendi vücudu ve çevreden aldığı duyu bilgileri organize ettiği ve vücudun çevreye uygun kullanımını mümkün kılan nörolojik bir süreçtir

Duyu Bütünleme Teorisinin Üç Temel Varsayımı:

1. Öğrenme, hareket ve çevreden gelen duyu bilgileri (Beyne) alıp işleme ve bu duyu bilgileri, davranışları planlamak ve organize etmek için kullanma yeteneğine bağlıdır.

2. Duyusal işleme kabiliyeti az/zayıf olan bireyler, öğrenme ve davranış etkileyen uygun/tam aksiyonlar üretmekte zorluk çekerler.

3. Adaptif cevapların çıktığı, duyu olarak zenginleştirilmiş aktiviteler, duyu işleme yeteneğini artırır ve dolayısıyla öğrenme ve davranış geliştirir.

Duyu Bütünleme Teorisinin Işığında Terapi:

Teori ışığında terapinin temel taşları Vestibüler, proprioseptif ve taktil duyulardır. Bununla birlikte terapistlerin bir kısmı terapiye işitsel, görsel duyu bilgileri katmanın faydalarını keşfetmektedirler. Duyu Bütünleme Terapisi stratejileri duyu olarak zenginleştirilmiş ortamlarda uygulanır (renkli ve davetkar salıncaklar, matlar, toplar ve oyuncaklar).

Değişik Popülasyonlar ve Ortamlar İçin Duyusal Odalar:

- *Duyusal Modülasyon odaları
- *Multisensörük odalar/Snoezelen odaları
- *Duyu Bütünleme Odaları

Duyusal modülasyon odaları: Ruhsal sağlık sorunlarında kriz ve gerginliğin önlenmesi veya azaltılmasında kullanılır. Psikiyatri klinikleri, doğum merkezleri, huzur evleri ve çocuk bakım merkezleri kullanıldığı bazı yerlerdir.

Duyusal Modülasyon Odalarının Faydaları: Anlamli aktiviteye katılım, öz saygının gelişimi, kendine bakım , eğitim, relaksasyon ,artmış dikkat, optimal uyanıklık, çevreyle etkileşim, artmış oryantasyon, pozitif hatıralar, artmış kas tonusu , artmış motor planlama , artmış hayat kalitesi,kendini ifade etmede artıştır.

Duyusal Modülasyon odalarında bulunması gereken materyallerin bazıları şunlardır: Yapay akvaryumlar veya canlı balık akvaryumu, büyük armut oturma, sallanan sandalyeler, TV, DVD oynatıcılar, büyük manzara posterleri, terapi topları, ağırlıklı toplar, ağırlıklı battaniyeler, rahatlatıcı müzik CD'leri, rahatlatıcı kokular.

Multisensorik Ortamlar/Snoezelen Odaları : Görme,işitme,dokunma,koku ve denge duyularını uyarmak için düzenlenmiş ortamlardır. Snoezelen odalarının amacı bireylerde ajitasyon, depresyon ve agresyonu azaltıp, günlük yaşam aktiviteleri, fonksiyonel performans ve iyi olma halini arttırmaktır. Psikiyatri klinikleri, okullar, rehabilitasyon merkezleri,ergoterapi ve fizyoterapi klinikleri,huzur evleri kullanıldığı bazı yerlerdir.

Snoezelen odalarında bulunan bazı materyaller: Baloncuk tüpleri, fiber optik ışık kabloları, projektörler, titreşimli koltuklar, değişik dokunsal uyarım ürünleri, koku yayıcı cihazlar, müzik seti ve rahatlatıcı müzik CD'leri, salıncaklar, ultraviyole ışıklar, ve değişik aynalar.

Duyu Bütünleme Odaları : Duyu Bütünleme odaları , vestibüler, proprioseptif ve taktil duyular açısından zenginleştirilmiş ortamlardır. Duyu Bütünleme odalarının amacı bireyin vestibüler,proprioseptif ve taktil duyular açısından zenginleştirilmiş ortamlarda katılım, etkileşim, iletişim, ince-kaba motor beceri ,motor planlama ve emosyonel regülasyon becerilerini teori ışığındaki terapi modeliyle geliştirmektir. Duyu Bütünleme konusunda eğitilmiş(en az 50 saatlik mezuniyet sonrası eğitim) terapistler (Ergo terapist,Fizyoterapist,Konuşma Terapistleri) eşliğinde kullanılmaktadır.Duyu Bütünleme odaları terapi konusunda yeterli eğitim almış olan uzmanların (Ergoterapist,Fizyoterapist, Konuşma Terapistleri) bulunduğu okul, rehabilitasyon merkezleri, hastahane ve kliniklerde bulunabilir.

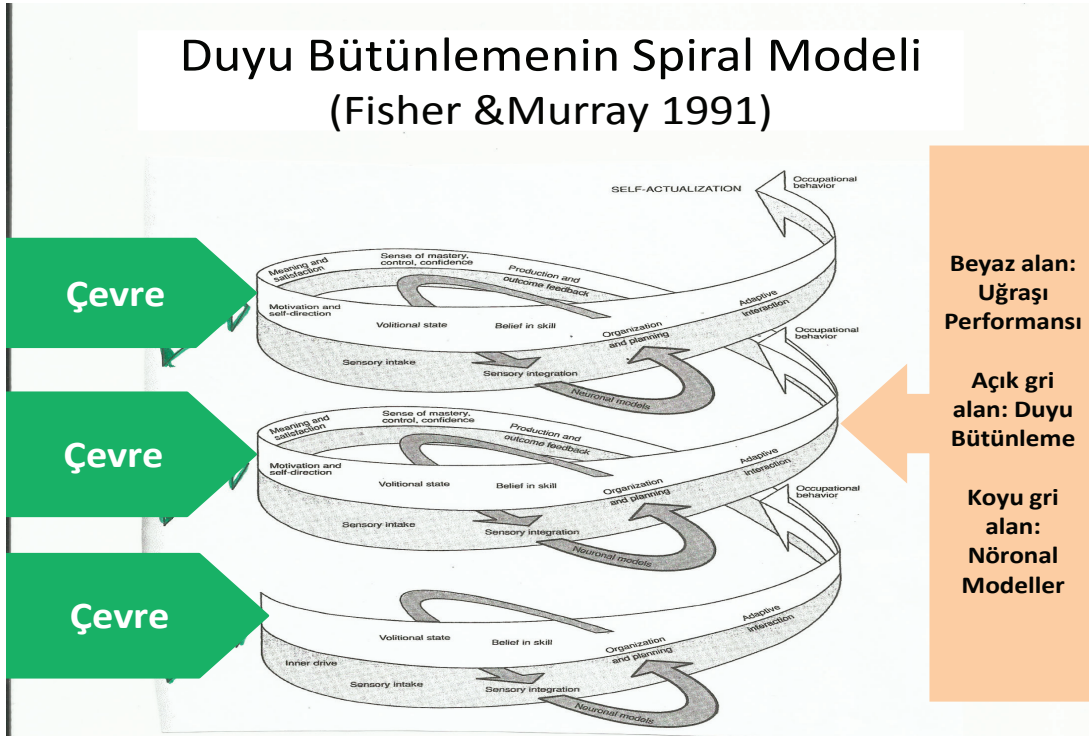
Duyu Bütünleme odalarında bulunan bazı materyaller: Değişik salıncaklar, büyük ve küçük toplar, minderler, kaydırak ve tırmanma ürünleri, değişik dokularda oyuncak ve materyaller, tüneller ve trambolinler.

Üç farklı duyusal oda modeli değerlendirildiğinde, Duyusal Modülasyon odaları ve Snoezelen odalarının kullanımında terapistin etkinliği, gerekliliği ve niteliği konusunda önemli bir vurgu bulunmamaktadır, fakat Duyu Bütünleme odalarında çevresel düzenlemenin yanında terapistin niteliğinden ve odanın terapist eşliğinde kullanımından sıkça söz edilmektedir. Ayrıca Duyu Bütünleme odalarında daha çok vestibüler, proprioseptif ve taktil duyu ile ilişkili materyaller ön planda iken diğer iki odada böyle bir ayırım ve öncelik söz konusu olmamakla birlikte tüm duyulara yönelik materyaller bulunmaktadır. Duyusal tüm terapi modellerinde çevresel düzenleme çok önemli bir yere sahiptir ayrıca terapi dışındaki ortamlarda da çevre ve duyusal uyaranlar sosyal,akademik,duygusal ve motor performansı etkilemektedir.

Kaynaklar

1. Ayres AJ, Sensory Integration And The Child, 25th ed. :WPS Publish
2. Bundy AC, Lane SJ, Murray EA, Sensory Integration Theory and Practice 2nd ed. Philadelphia:F.A. Davis
3. Champagne T,Sensory Modulation and Enviromonet, 3th ed.Australia:Pearson
4. Inan HZ . The Third Dimension in Preschools: Preschool
5. Environments and Classroom Design. European Journal of Educational Studies, 2009
6. Parham LD, Mailloux Z. Sensory Integration. In: Case-Smith J,O'Brien JC, Occupational Therapy For Children, 6th ed.: Mosby Elsevier Missouri
7. Parham LD, Smith Roley S, May-Benson TA, Koomar J, Brett-Green B, Burke JP, Cohn ES, Mailloux Z, Miller LJ, Schaaf RC. Development of a Fidelity Measure for Research on the Effectiveness of the Ayres Sensory Integration Intervention. The American Journal of Occupational Therapy March/April 2011, Volume 65, Number 2
8. Smith Roley S, Schaaf R,Sensory Integration:Applying Clinical Reasoning to Practice with Diverse Populations Texas: Proed
9. Staal JA,. Functional Analytic Multisensory Environmental Therapy for People with Dementia. International Journal of Alzheimer's Disease Volume 2012, Article ID 294801, 7 pages doi:10.1155/2012/294801

Şekil 1: Çevrenin Duyu Bütünlemeye Etkisi

Şekil 2: Duyusal Terapi Odaları

